

Ivan Mrnarević
preddiplomski studij povijesti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Intervju s prof. Vesnom Miović

*prof. Vesna Miović
(foto: autor)*

Intervju s prof. Vesnom Miović

O prof. Miović:

Vesna Miović, rođena 1961. u Dubrovniku, završila je studij orijentalistike (turski, arapski i perzijski jezik) na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Godine 1992. magistrirala je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu s temom „Odnosi Dubrovnika i tripolitanskog namjesništva u 18. stoljeću”. Godine 1996. doktorirala je na istom fakultetu s temom „Odnosi na dubrovačko-osmanskoj granici (1667. – 1806.)”. Od 1989. godine radi u Zavodu za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, sada u zvanju znanstvene savjetnice. Od 2020. godine je upraviteljica Zavoda.

Znanstveni radovi Vesne Miović temelje se na istraživanju arhivskih izvora Državnog arhiva u Dubrovniku, s posebnim naglaskom na bogati fond osmanskih dokumenata. Bavi se istraživanjem odnosa Dubrovačke Republike i Osmanskog Carstva na svim razinama, od međudržavne do pojedinačne, te radi na klasificiranju, sređivanju i inventariziranju osmanskih dokumenata. Istražuje i povijest dubrovačkih Židova u doba Dubrovačke Republike te u doba nakon njenog sloma. Objavila je nekoliko knjiga između kojih izdvajamo: *Na razmeđu (odnosi na dubrovačko-osmanskoj granici 1667. – 1806.)* (Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 1997.), *Dubrovačka diplomacija u Istanbulu* (Dubrovnik-Zagreb: HAZU Zavod za povijesne znanosti, 2003.), *Dubrovačka Republika u spisima osmanskih sultana* (Dubrovnik: Državni arhiv u Dubrovniku, 2005.), *Židovski geto u Dubrovačkoj Republici (1546. – 1808.)* (Dubrovnik-Zagreb: HAZU Zavod za povijesne znanosti, 2005.), *Židovke u Dubrovačkoj Republici* (Zagreb-Dubrovnik: HAZU Zavod za povijesne znanosti, 2013.) i *Židovski rodovi u Dubrovniku (1546. – 1940.)* (Zagreb-Dubrovnik: HAZU Zavod za povijesne znanosti, 2017.).

Osmanistika kao životni poziv

Odakle Vam interes za bavljenje osmanistikom i što je Vaša najveća motivacija u tom poslu? Kako ste počeli?

Završila je srednja škola, a ja nisam imala pojma što bih studirala. Došla sam u Zagreb, obišla nekoliko fakulteta, a hodajući prema Filozofskom razmišljala sam kako bi bilo zanimljivo studirati neki manje popularan jezik. Tamo sam slučajno doznala za orijentalistiku na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Od tog trenutka više nije bilo dvojbi. Ukrcala sam se u prvi vlak za Sarajevo i upisala arapski i perzijski jezik. Pun pogodak, jako mi se sviđjelo.

Pretkraj studija otišla sam u dubrovački arhiv vidjeti kako izgledaju arapski spisi. „Imamo ih malo, ali vrlo je mnogo osmanskih spisa“, rekli su mi. Spisi su me očarali i shvatila sam da se njima želim baviti, ničim drugim, samo njima. Smjesta sam u Sarajevu upisala i studij turskog jezika. Susretljivost profesora Ekrema Čauševića bila je presudna. Širom mi je otvorio vrata u zanimanje bez kojega danas ne bih mogla zamisliti život. Jednako presudna bila je i susretljivost i otvorenost Nenada Ve-karića, upravitelja Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku. Dao mi je priliku, predložio da napišem rad za *Pelješki zbornik*. Izabrala sam fermane, sultanova naređenja, kojima je sultan dubrovačkim pomorcima jamčio zaštitu od sjevernoafričkih gusara. Rad je objavljen u *Analima* Zavoda, pucala sam od ponosa i vrlo brzo dobila posao.

Motiviranost je stalno rasla i granala se, pa i danas, nakon tridesetak godina rada u Zavodu još uvijek raste. Bilo mi je jako važno u osmansko-dubrovačku priču uplesti osmanske spise, tako da ona dobije čistiju sliku o gledištu

„druge strane“.

U doba kad sam išla u osnovnu i srednju školu, učenje o Osmanlijama, to jest „Turcima“, u velikom je dijelu bilo koncentrirano na „kolar“ i „danak u krvi“. Danas je drukčije pa je prema tome i manje predrasuda, ali još uvijek ih ima. One me jako motiviraju na rasplitanje osmansko-dubrovačke priče.

Acta Turcarum, petnaest tisuća osmanskih spisa Državnog arhiva u Dubrovniku, fond je koji je po svojoj važnosti i bogatstvu nadaleko poznat. Više sam puta u arhivskoj čitaonici gledala oduševljene reakcije stranih kolega dok u rukama drže originalni osmanski spis. Jednom kolegi iz Turske zavrtjelo se u glavi od pogleda na najstariji sačuvani ferman iz 1458. Naravno, i motiv da se osmanski spisi klasificiraju i pravilno inventariziraju, jer će se tako lakše koristiti i istraživati, bio je i ostao vrlo jak.

Doktorat sam pisala odmah nakon Domovinskog rata i zato sam lako izabrala temu, odnose na osmansko-dubrovačkoj granici. Nakon toga sam se pogubila. Razmišljala sam o poklisarima harača, plemićima koji su nosili harač sultanu, ali čitajući literaturu, zaključila sam da je tema dovoljno istražena i da nemam što dodati. Baš u to vrijeme sastala sam se s turističkim vodičima. Zanimali su ih odnosi Dubrovačke Republike i Osmanskog Carstva. Skoro sva njihova pitanja ticala su se poklisara, a na bar pola nisam znala odgovor. Dakle, pogrešno sam procijenila i to me je jako obradovalo. Krenula sam istraživati i pisati, i tako je nastala knjiga *Dubrovačka diplomacija u Istanbulu*. Dalje je išlo lako, lančanom reakcijom, istraživanjem jedne teme otvarale su se nove.

Kakva je priča između Osmanlija i Dubrovnika?

Sasvim je jasno da je dubrovačko iskustvo s Osmanlijama potpuno drukčije od iskustava iz drugih dijelova Hrvatske i susjednih zemalja koje su protiv Carstva ratovala i bile pod njegovom vlašću. Dubrovačko iskustvo posebno je i onda kad se uspoređuje s drugim zemljama koje su sultanu plaćale harač. To se sasvim jasno vidi po rečenici iz prvih osmansko-dubrovačkih ugovora: „Dubrovnik ostaje u svojoj slobodi [...]. U njega može doći tko god želi, bilo s kopna, bilo s mora, bio sultanov prijatelj, bio neprijatelj...” Naime, Osmanlijama su trebali dubrovački trgovci, neutralna luka preko koje će trgovati sa zapadnim kršćanskim zemljama i u vrijeme kada s njima ratuju. Dubrovačka Republika imala je odlične političke i trgovačke veze na Zapadu, pa prema tome i informacije o zapadnim zemljama koje su Carstvu također bile potrebne. Sve je to Republika mogla pružiti, ali pod jednim uvjetom. Morala je ostati slobodna i neutralna. Drukčije rečeno, trebalo je da je svi, uključujući i Zapad, smatraju neutralnom, što ne bi bilo moguće da su je Osmanlije sputali uobičajenim vazalnim ograničenjima. Nakon što su odnosi s Osmanskim Carstvom definirani, Republika je izvlačila veliku korist iz takvog položaja. U isto vrijeme, neutralnost na opću korist bila je tijekom stoljeća njeno najjače obrambeno oružje. Ali, neutralnost je bila gotovo iluzorna kategorija i više se puta pokazalo njeno naličje, na primjer u ratovima, kad su obje sukobljene strane, s pravom ili ne, optuživale Dubrovčane za suradnju s onom drugom stranom i pokušavale ih uvući u sukob.

Razgranavši obavještajnu mrežu na

Istok i Zapad, Dubrovčani su naporim i vještim balansiranjem nametali uvjerenje o važnosti njihove neutralne države. U ispunjavanju tog cilja, bavili su se „dvostrukom špijunažom”. Zapravo, tu se više radilo o informacijama o novostima, a u manjoj mjeri o špijunskim izvještajima. Nešto nalik vijestima koje gledamo na televiziji i slušamo na radiju. I kršćanske zemlje i Osmansko Carstvo bili su svjesni da su Dubrovčani dvostruki obavještajci. Znajući da od toga imaju više koristi nego štete, nisu reagirali oštro. Stari dubrovački povjesničar Lujo Vojnović odlično je kazao: „Nevjerni su, ali nisu oni krivi, nego geografija.”

Iako je Senat do u detalje krojio istupe diplomata na stranim dvorovima, ipak je i njihova snalažljivost bila veoma važna. Neki su se u tome pokazali sposobnima, neki nesposobnima. Posebnu pažnju zaslužuje Marojica Caboga. Jako je zaslužan za rješavanje najtežih kriza u odnosima s Osmanlijama. Ali, to je radio na svoj način, kršio je diplomatske običaje, nije slijedio državna uputstva, ukratko, senatore je dovodio do ludila. Neizmjerne su velike i njegove zasluge za opstanak Republike nakon potresa 1667. Nakon ubojstva, koje je počinio u trijemu Kneževa dvora, završio je u zatvoru. Preživio je potres, izvukli su ga živoga iz tamnice. Nije razmišljao o bijegu, a ruku na srce, gdje bi to mogao pobjeći, gdje bi mu to bilo bolje nego u Dubrovniku. Smjesta se bacio na zavođenje reda i sigurnosti. Svi su znali za njegove agresivne istupe i sklonost fizičkim i oružanim obračunima. Vjerojatno su ga baš zato bespogovorno slušali.

Kada ste počeli istraživati dubrovački arhiv i druge arhive? Je li suočavanje

s „radom na terenu“ bilo šokantno? Kako se suočiti s velikom količinom izvora i razlikovati bitno od nebitnog?

U dubrovački arhiv redovito dolazim od 1988. godine. Vrlo sam malo išla po drugim arhivima, iz dvaju razloga. Otići u arhive Istanbula, Venecije, Beča na nekoliko dana činilo se besmislenim, a odvojiti mjesec ili više nije bilo moguće iz privatnih razloga. Jednako važno, bila sam uvjerena da prvo treba jako dobro upoznati dubrovački arhiv i tek onda krenuti dalje. Danas više nisam sigurna da sam bila u pravu. U svakom slučaju, sada bih mogla i željela otići u poznati istanbulski *Başbakanlık Arşivi*. Kad ću krenuti, odlučit će korona.

Malo je reći da je suočavanje s radom na terenu bilo šokantno. Naravno da prvim pogledom i na rukopis pisan lijepom latinicom razumijete malo ili ništa. Sjećam se jako dobro tih fermana za dubrovačke pomorce o kojima sam pisala prvi rad. Ispočetka skoro da mi nije bilo jasno što je „gore“, a što „dolje“, kako da spis okrenem. U nepreglednom neznanju bila sam potpuno sama i nitko mi nije mogao pomoći. Čista panika i osjećaj nemoći. Spasila me tvrdoglavost i silna želja da prokrcim put do posla iz snova. Sad mi je žao potrošenih živaca. Ako nešto stvarno želite postići i naučiti, a spremni ste uložiti trud i strpljenje, opustite se, sigurno ćete uspjeti. Želim jako naglasiti, u međuvremenu se mnogo toga promijenilo, danas je neizmjereno puno lakše doći do znanja i pomoći znalaca, puno je lakše početi.

U arhivskom istraživanju „bitno“ i „nebitno“ relativni su i promjenjivi pojmovi. Ono što vam može izgledati nebitno za temu kojom se trenutačno bavite, sutra se može pokazati izuzetno važnim za neku drugu temu. Mogućnost

fotografiranja arhivskih spisa veoma je olakšala rad u arhivu, potpuno ga je promijenila. Uzmimo za primjer neku uputu vlasti dubrovačkim poklisarima u Istanbul, u kojoj vam je trenutačno važno samo par rečenica. Prije dvadesetak godina biste ih prepisali, a ostalo zanemarili da ne gubite vrijeme. Sad više ne morate prepisivati u Arhivu. Možete fotografirati cijelu uputu i „odnijeti“ je doma. Cijelu je transkribirate i pomoću ključnih riječi označite što se sve u njoj nalazi. Osmislite dobar sustav ključnih riječi. Kako vaša arhivska istraživanja budu odmicala, imat ćete sve više ideja za nove radove, koje će vam nuditi sami dokumenti, sve više materijala pripremljenog za buduće projekte.

Zaposleni ste u Zavodu za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku. Kako izgleda Vaš radni dan?

U fazi istraživanja određene teme svako sam jutro u arhivu, a popodne sortiram i transkribiram dokumente koje sam slikala. Čitam knjige i članke. Faza pisanja slična je dobrovoljnoj samoizolaciji. Ako si to mogu priuštiti, pišem cijeli dan, s pauzama naravno, ne zato što moram, nego zato što me ponese. Ionako ne bih mogla raditi nešto drugo jer mi je mozak obuzet temom kojom se bavim.

Uz osmanske teme, bavite se i poviješću Židova u Dubrovačkoj Republici. Možete li nam navesti neke zanimljivosti iz njihova života na koje ste naišli u svojim istraživanjima? Je li Dubrovnik jedna od rijetkih oaza gdje su oni mogli pronaći svoj mir?

Dubrovnik jest bio jedna od oaza u kojoj su Židovi živjeli prilično mirno, ali put do toga bio je trnovit. Početkom 16.

stoljeća dubrovačke vlasti poduzimale su sve da obeshrabre Židove u namjeri da se nastane na području Republike. Čak su ih pokušavale spriječiti i kad su htjeli samo proći na putu u Osmansko Carstvo. Jasno je zašto su se Dubrovčani tako ponašali. U židovskim trgovcima vidjeli su konkurenciju kako na dubrovačkome, tako i na osmanskome tlu. S vremenom se pokazala moć posredničkog trgovanja Židova i njihove trgovačke mreže koja je pokrivala Balkan i Sredozemlje, to jest povezivala Osmansko Carstvo i kršćanske zemlje. Vjerojatno se to najbolje pokazalo u ratu Svete lige protiv Osmanlija 1538. – 1540., kada je promet robom bio u rukama „neutralnih“ trgovaca. Jer, baš 1540., dubrovačke vlasti razmatrale su odluku o davanju nekoliko gradskih kuća za potrebe židovskih trgovaca. Geto, koji se ispočetka sastojao od četiriju kuća, osnovan je šest godina kasnije. To je zapravo bio poziv dubrovačke države Židovima da dođu i nastane se u Republici. Geto su činile samo četiri kuće, što pokazuje da ih je u Dubrovniku bilo vrlo malo. Broj im se naglo i značajno povećao na početku Ciparskog rata 1570. godine.

U drugoj polovini 16. i prvoj polovini 17. stoljeća članovi dubrovačke Židovske općine bili su vrlo poznate osobe sefardske povijesti, pjesnik Didak Pir, liječnik Amatus Lusitanus, kabalist Abraham Cohen de Herrera, rabin Aron Cohen. Godine 1552. u Dubrovniku se našla poznata bogata poslovna žena Gracia Mendes. Pobjegla je od progona na Apeninskom poluotoku, namjeravala se nastaniti u Istanbulu i poslovati preko dubrovačke luke. S dubrovačkim vlastima dogovorila je uvjete poslovanja, a čini se da za boravka u Dubrovniku uopće nije izlazila iz kuće. I ona i Dubrovčani htjeli su izbjeći osude pape i klike kojoj je u posljednji

tren umaknula i spasila život i imovinu. U krug znamenitih svakako treba uključiti još jednog konvertita, kirurga Abrahama. Abraham, konvertit koji se u Dubrovniku vratio izvornoj vjeri, smetao je Papinskoj kuriji, pogotovo zato što je jedan njegov bliski rođak bio istaknuti jezuit. Ali, dubrovačke vlasti su se odupirale jer se nisu htjele odreći izvanrednog liječnika. U Dubrovniku je radio sve do smrti 1590. godine.

Izgleda da su većinu u Židovskoj općini u Dubrovniku 16. stoljeća i prve polovine 17. stoljeća činili konvertiti. Spasavajući goli život, ti su ljudi u raznim kršćanskim zemljama prihvatili kršćanstvo, a dolaskom u Dubrovnik, znajući da neće snositi posljedice, vraćali se judaizmu.

Premda je odnos vlasti prema Židovima varirao, sve u svemu, može se reći da su u Dubrovniku živjeli prilično mirno i zaštićeno. U prilog tome dovoljno je navesti dva argumenta. U drugoj polovini 18. stoljeća većina ih je slobodno živjela izvan geta i izvan gradskih zidina. Židovske žene ulagale su miraz u poslove supruga. Više je pokazatelja da su itekako sudjelovale u krojenju poslovnih strategija. Čim bi žena uočila da posao propada i da joj je ulog ugrožen, zatražila bi pomoć države. Dobila bi odvjetnika, plemića, koji se vrlo angažirano borio za njena prava i za spas njenog miraza.

U odnosima dubrovačkih kršćana i Židova postojala je jedna tvrda granica koja se nije smjela prijeći. Ljubavni odnosi među njima bili su strogo zabranjeni, najviše zbog pitanja odgoja djeteta rođenog u takvoj zajednici. Baš zbog toga su vlasti u nekoliko navrata donijele odredbu da u židovskim kućama smiju služiti samo kršćanske sluškinje starije od 50 godina. Ipak, među

pripadnicima dviju religija znala je buknuti ljubav, a dubrovačka tragična ljubavna priča nad pričama tiče se jedne Lucije i jednog Izaka.

U rujnu 1585. dubrovački sud dobio je anonimnu dojavu da se Lucija Vickova upustila u intimne odnose s Izakom, sinom Abrahama Abravanela. Prijavitelj je još kazao da ga je dovodila u svoj stan iako kršćanska vjera takvo što strogo brani, a upravo se ovog trena nalazi u Izakovom *magazinu* ispred geta. Suci su odmah poslali tri vojnika koji su pretražili Izakov *magazin* i ništa nisu našli. Kad su se spremali otići, za oko im je zapela škrinja koja je bila negdje sa strane. Izakov otac Abraham stajao je pokraj nje i rekao da je prazna. To je, naravno, zvučalo sumnjivo. Vojnici su prišli škrinji, prodrмали je, otvorili i ugledali Luciju. Odmah su je odveli u tamnicu.

Desetak dana kasnije Lucija je dovedena pred suce koji su je upitali zna li zašto je u tamnici. Odgovorila je: „Zato što su me našli u *magazinu* Židova Izaka.” Na upit: „Jesi li i prije imala što činiti s rečenim Izakom?” odvrtila je: „Imala sam s njim što činiti, i to više puta. Prečasni biskup govorio mi je da ga ne bih smjela primati u kuću, ali ja ipak nisam poslušala njegovo naređenje jer mi je Izak obećavao da će se krstiti. S njim sam se zadnji put sastala u njegovu *magazinu*, gdje su me našli vojnici i odveli me u tamnicu.”

Dubrovački suci donijeli su vrlo strogu presudu. Luciju su osudili na desetogodišnji izgon iz Republike, koju mora napustiti u roku od osam dana. Vratila se prije isteka kazne, staviti će je na *berlinu*, žigosati je i iznova poslati u desetogodišnji izgon.

Što se tiče Izaka, on se nakon Lucijina utamničenja zaista krstio jer se nadao

da će tako spasiti i Luciju i sebe. Međutim, osuđen je na petnaestogodišnji izgon iz Republike. Presuda je kasnije ublažena. Lucija je nestala iz arhivskih izvora, ali Izaka, pod imenom Stjepan Abrahamov, nalazimo godinu i pol dana kasnije. Oženio se za Katarinu, s kojom je imao troje djece, kćer Mariju i sinove Danijela Starijeg i Danijela Mlađeg. Obitelj je živjela u kući s vrtom na Pilama. Vjerojatno je da je Stjepanovu dušu razdirao bol zbog napuštanja Židovske općine. Jednom je rekao: „Kad god idem Placom, pogled mi leti prema getu.”

O društvu i povijesti

Koliko kao društvo cijenimo osmansku imperijalnu baštinu i na koje ju je načine moguće popularizirati i približiti javnosti?

Mislim da sve više i više upoznajemo osmansku baštinu, a kako je upoznajemo tako je bolje razumijemo i rješavamo se predrasuda. U tome svakako ključnu ulogu ima odličan studij turkologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Što se tiče popularizacije i približavanja osmanske baštine javnosti, koliko sam shvatila slušajući reakcije, čudo je učinila turska serija o sultanu Sulejmanu Veličanstvenom. Moglo bi se štošta kritizirati, ali pustimo to, najvažnije je da je serija otvorila oči mnogima i bitno promijenila mišljenje o Osmanlijama. Mi bismo na takav način mogli i trebali što više prikazivati naša povijesna iskustva s Osmanlijama. Od slikovnica i laganih i zanimljivih tekstova, do kratkih ili dugih dokumentarnih, igranih i animiranih filmova, izložbi, javnih predavanja i rasprava, audio-vodiča, holograma, 3D

prikaza, mogućnosti su neiscrpane.

Živimo u vremenu kada se od visoke politike do nekih sitnih prepucavanja pozivamo na povijest te se čini da svatko može biti povjesničar. Postajemo li zarobljenici vlastite povijesti?

Imamo mogućnost izbora. Svatko od nas može izabrati opciju da neće obraćati pažnju na sitna i бесплодна prepucavanja, da ne želi i neće biti zarobljenik vlastite povijesti, nego njezin svjestan, savjestan i aktivan baštinik. Zloupotreba i izvrtanje povijesnih činjenica štetne su za mentalno zdravlje.

Mislite li da interes za bavljenje društvenim i humanističkim znanostima opada? Gleda li društvo na takve kao „besposličare“?

Danas mnogo toga izgleda besmisleno, suvišno i nepotrebno, a tu sigurno spadaju društveno-humanističke znanosti. Ovakav svijet, u kojemu se informacije traže na *Wikipediji*, a po prigodi izvrnute povijesne činjenice koriste kao streljivo za obračune, možda vam neće iskazati zasluženo priznanje za vaš rad. Nemojte ga ni očekivati. Od toga je bitnije, čvršće, dugotrajnije, kvalitetnije i poticajnije zadovoljstvo u vama samima, koje će nastati nakon uspješno obavljenog istraživanja i dobro napisanog rada.

Većina nas završi u „kasti“ javnih službenika, u kojoj možda stvarno ima prilično nerada. Trpaju nas u istu vreću. Na to ne obraćajte pažnju. Ima još jedna zanimljiva pojava. Po mojem osobnom iskustvu, volite li svoj posao, a nemate radno vrijeme (jer, gle, ne kukate kako vam je teško raditi, nego pišete i radite cijeli dan, noću, vikendom, blagdanom), ljudi su skloni zaključiti

da primete plaću za hobi. Ni na to ne obraćajte pažnju.

Budućnost

Pišete li neku novu knjigu? Čime se trenutno bavite?

Već duže vremena bavim se dubrovačkom borbom protiv kuge u vrijeme Lazareta na Pločama. Počelo je s radom o Lazaretima koji sam prije nekoliko godina pisala za potrebe projekta „Lazareti – kreativna četvrt“. Dotad sam istraživala samo *emine*, osmanske carinike, odnosno neslužbene osmanske konzule koji su u Lazaretima stanovali. Sve drugo uopće mi nije bilo jasno, čak ni osnovne stvari, kako su Lazareti funkcionirali, gdje su boravili putnici, gdje se skladištila i raskuživala roba, kako se raskuživala, tko je to radio. Prihvatila sam pisati taj rad s priličnom nelagodnošću, ali sam po iskustvu bila sigurna da će koncentrirano arhivsko istraživanje dati rezultate. Desetak „knjiga kontumacije“ iz 18. stoljeća, u koje je kapetan Lazareta bilježio imena putnika, datum njihova dolaska, mjesto i duljinu držanja karantene i popisivao njihovu robu, pokazale su se kao rudnik zlata. Većinu dvojbi sam raspetljala i bila prilično zadovoljna. Kako to obično biva, tijekom pisanja rada otvorila su se nova pitanja. Dakle, treba još štošta istražiti pa sam odlučila nastaviti s radom i objaviti knjigu.

Onda se pojavila korona, užas koji je na razne načine pogodio sve ljude na svijetu. Ali, i morbidna prilika da sama spoznam kako izgleda „suživot“ s nepoznatom zaraznom bolešću, kakva je bila i kuga.

Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku već neko vrijeme odlično surađuje s „Dubrovačkom baštinom“. Kad je prošao prvi *lockdown*, sastala

sam se sa Zrinkom Lucianović, stručnom suradnicom za kulturna događanja u Lazaretima i ljetnikovcu Bunić-Caboga, odnedavno i na Orsuli, kojima „Baština” upravlja. Sjedile smo u Dnevnom boravku, vrlo lijepoj prostoriji punoj literature o povijesti Dubrovnika i udobnih naslonjača otvorenoj svima, u Lazaretima i smišljale izložbu. Bile smo vrlo depresivne jer nam je slijedilo recikliranje priče koja je u sklopu projekta „Lazareti – kreativna četvrt” već ispričana. Birale smo što istaknuti, a sve što smo izgovorile podsjećalo je na ono što same proživljavamo. Dakle, jako nam je laknulo! Radit ćemo usporedbu korone i kuge. Zrinkina ideja usporedbe novinskih članaka s arhivskim spisima pokazala se savršenom. Uključili su se svi kolege iz Zavoda i vanjski suradnici, Vesna Čučić, Zdenka Janeković-Römer, Lovro Kunčević, Rina Kralj-Brassard, Ivana Lazarević, Nella Lonza, Gordan Ravančić, Relja Seferović i sa zadovoljstvom dali svoje ispise iz arhiva. Zahvaljujući takvim kolegama, na hrpi su se našli arhivski podaci iz razdoblja od 14. do početka 19. stoljeća. Na Zrinki i meni bilo je da ih razvrstamo, odbacimo višak, što uopće nije bilo lako jer je sve bilo zanimljivo, pronađemo odgovarajuće novinske članke. Cijelo ljeto 2020. radile smo opsjednuto, svaki dan od jutra do mraka. Izložba „COVID-19 i kuga: sadašnjost u prošlosti”, nastala u partnerstvu Grada Dubrovnika, „Dubrovačke baštine” i Zavoda za povijesne znanosti, otvorena je u Lazaretima početkom rujna. Bez lažne skromnosti, stvarno je ispala odlična. Pokazala je koliko je naša baština jedinstvena.

I ta izložba otvorila je nova pitanja s kojima se sada hvatam u koštac.

Što biste poručili mladim povjesničarima?

Koliko god vam sada možda tako ne izgleda, izabrali ste struku u kojoj vam nikad neće biti dosadno, dani vam neće biti isti i monotoni, pred vama će, u pozitivnom smislu riječi, stalno biti neki izazov. Tražite knjige i radove koji su vezani za vaš znanstveni interes, čitajte ih aktivno, to jest kritički. Ali, ako možete, nemojte svoj profesionalni život svesti na izučavanje literature. Od ključne je važnosti da, ako možete, što prije krenete u arhive. Krenite sa sviješću da vam slijedi onaj neizbježni prvi teški korak koji ćete sasvim sigurno svladati. Proučavanjem povijesne baštine, života naših predaka, definiranjem njenih vrijednosti i posebnosti, pomoći ćete da se ona pravilno valorizira i koristi. I sačuva. Zanima li vas povijest Dubrovnika, a imate dvojbi i pitanja i ne znate kako i s čime početi, bez ustručavanja dođite k nama u Zavod.

Hvala na razgovoru!